

SİNEMORMON

Mormonları Filmleri Üzerinden Tanımak

Emine BATTAL

Eskiyei Yayınları: 160

SİNEMORMON

Mormonları Filmleri Üzerinden Tanımak

Emine BATTAL

© FCR YAYIN REKLAM BİLGİSAYAR SAN. ve TİC. LTD. ŞTİ.
(Sertifika no: 13178)

Mizanpaj ve Kapak
FCR

Baskı ve Cilt
NY MATBAACILIK YAYINCILIK
KAĞITÇILIK TİC. VE SAN. LTD. ŞTİ.
Ostim OSB Mh. 1250 Cd. No: 24 Yenimahalle/ANKARA
Tel: (0533) 591 86 17 (Sertifika no: 50732)

1. Baskı: Mart 2023

ISBN: 978-625-7673-72-3

FCR YAYIN REKLAM BİLGİSAYAR SAN. ve TİC. LTD. ŞTİ.
Hacı Bayram Mahallesi Boyacılar Sokak No: 14/1
Ulus-Altındağ/ANKARA • Tel: (0312) 310 08 60
Web: www.fcr.com.tr • e-mail: fcr@fcr.com.tr

SİNEMORMON

Mormonları Filmleri Üzerinden Tanımak

Emine BATTAL

Ankara 2023

Emine BATTAL

2004 yılında Karadeniz Teknik Üniversitesi Rize İlahiyat Fakültesi'nden mezun oldu. 2008 yılında Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde yüksek lisansını tamamladı. 2012 yılında Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dinler Tarihi Anabilim Dalında araştırma görevlisi olarak çalışmaya başladı. 2017 yılında Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde doktorasını tamamladı. Aynı yıl Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dinler Tarihi Anabilim Dalına yardımcı doçent olarak atandı. Hâlen Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi İlahiyat Fakültesinde öğretim üyesi olarak akademik faaliyetlerini yürütmektedir. Yazarın *Dünya Dinlerinde Kutsal Metinler, Kıyametin Gölgesinde: Yeni Dini Hareketler ve Şiddet, Yeni Dini Hareketler Ansiklopedisi* adlı telif ve editöryal kitaplarının yanı sıra çeşitli kitap bölümleri, makaleleri ve bildirileri bulunmaktadır.

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ-----	7
GİRİŞ-----	9

BİRİNCİ BÖLÜM

MORMON SİNEMASI: KAPSAMI, GELİŞİMİ VE DÖNEMLERİ

A. Mormon Sinemasının Gelişimini Hazırlayan Süreçler -----	31
1. Mormon Kilisesinin Kuruluşu -----	31
2. Mormon Karşıtlığının Yaygınlaşması-----	39
a. Mormon Karşıtı Yayınlar -----	40
b. Mormon Karşıtı Filmler -----	47
B. Mormon Sinemasının Ortaya Çıkışı ve Gelişimi -----	55
1. Mormon Sinemasının Kapsamı -----	58
2. Mormon Sinemasının Dönemleri -----	61
a. Clawson Kardeşler ve Yeni Öncü Dönemi -----	62
b. Ev Sineması Dönemi -----	68
c. Judge Whitaker ve Klasik Dönem -----	77
d. Kitle İletişimi Dönemi -----	81
e. Kültürel ve Ticari Canlılık Dönemi -----	91

İKİNCİ BÖLÜM

FİLMLERDE MORMONLARIN DİNİ İNANÇ, İBADET VE YAŞANTILARI

A. Temel İnanç ve Öğretiler-----	97
1. Tanrı Tasavvuru -----	100
2. Vahiy ve Peygamberlik Algısı -----	112
3. Kutsal Metin Anlayışı-----	116
B. Başlıca İbadet ve Uygulamalar-----	127
1. Vaftiz-----	128
2. Öşür-----	134
3. Dua-----	137

C. Tapınak-----	139
D. Evlilik ve Aile-----	146
E. Sosyal Dayanışma ve Yardımlaşma -----	160
F. Bireysel ve Toplumsal Ahlak-----	166
G. Öteki ile İlişkiler ve Büyük Göç-----	176
H. Dinî Eğitim-----	186
I. Teşkilatlanma Yapısı-----	191
J. Misyonerlik Faaliyetleri -----	193
SONUÇ YERİNE-----	201
KAYNAKÇA -----	205

ÖN SÖZ

Sanat dalları arasında kendisine yer bulmayı başaran sinema, kimileri için düş ya da eğlenceyi ifade ederken kimileri için ise bir güç ya da kendini tanııtma aracı anlamı taşımaktadır. Hangi kategoride değerlendirilirse değerlendirilsin sinema, kişilere bambaşka dünyaların kapılarını açma ya da o kapılardan içeriye girme olanağı tanımaktadır. Tarihin farklı dönemlerinde yaşayan toplumların hayatlarını birçok yönüyle ekrana yansıtan sinema, dünyanın hemen her yerinde insan hayatının birçok alanını kuşatan etkili bir sosyal kurum statüsündeki din hakkında konuşmayı da ihmal etmemektedir. İnsanların benimsedikleri dinlere ait unsurları hayatlarının her aşamasından görme isteği göz önünde bulundurulduğunda, dinî motiflerin sinema filmlerine yansımaları doğal bir durum olarak karşımıza çıkmaktadır. Zira dinî inanç, ilke ya da motifler, daha ziyade sözlü ya da yazılı ürünlerle resmedilirken günümüzde ise çağın önemli iletişim araçları arasında yer alan sinema aracılığıyla da sunulmaktadır.

Ortaya çıktığı ilk günden bu yana hayata dair olayları ve olguları yansıtan, artık adeta hayatımızın vazgeçilmez bir gerçekliği hâline dönüşen sinema üzerine bir çalışma yürütmek bir okyanusun içine dalmak gibidir. Üstelik din gibi karmaşık ve çok katmanlı bir olgunun sinema aracılığıyla tanıtılmaya ya da eleştirilmeye çalışılması, zaten geniş bir hacmi ve potansiyeli olan bir alanı daha da genişletmektedir. Bununla birlikte dinî sistemlerin inanç, ibadet, faaliyet, davranış ve sembollerini kullanarak bunların kişi ve topluluklar tarafından nasıl algılandığıyla ilgili fikir vermesi, sinemayı merak ve heyecan uyandırıcı bir araştırma alanı kılmaktadır.

Sinemaya yönelik ilgimin yanı sıra her gün televizyonlarımız, bilgisayarlarımız ya da cep telefonlarımızdan izlediğimiz filmlerin, geleneksel dinler kadar artık yeni dini hareketler olarak ad-

landırılan yapılanmalarla karşılaşma olasılığımızı arttırması, bu çalışmanın ortaya çıkmasındaki temel motivasyon olmuştur. Çalışmanın odağına ise özellikle yayılma amacı gütmeleri ve bu doğrultuda sinemayı daha etkin bir iletişim aracı olarak kullanmalarından dolayı Mormonlar yerleştirilmiştir. Bununla aslında çağın teknolojisi ve tekniğinden yararlanarak inançlarını istedikleri şekilde aktarma imkânına kavuşan Mormonlar bir de filmler üzerinden okunmaya, tanınmaya ya da anlamlandırılmaya çalışılmıştır. Bu yönüyle bu çalışma sadece sinema dünyasına dair bir yorumlama değil, aynı zamanda bir dinî yapılanmanın inanç, ibadet, yaşantılarını filmler üzerinden ortaya koymaya çalışan bir analiz olarak değerlendirilebilir.

Bu araştırmanın ortaya çıkmasında katkılarını ve desteklerini görmezden gelemeyeceğim isimlere burada teşekkür etmek istiyorum. Bu bağlamda öncelikle gerek konu belirleme aşamasında gerekse yazım sürecinde görüşlerine başvurduğum, yaptıkları eleştiri ve yönlendirmelerle araştırmanın daha iyi hâle gelmesine katkıda bulunan kıymetli hocalarım ve yakın mesai arkadaşlarım *Prof. Dr. Süleyman Turan, Prof. Dr. Bayramali Nazıroğlu, Prof. Dr. H. Yusuf Acuner, Dr. Öğr. Üyesi Erol Sungur, Arş. Gör. Şeyma Turan ve Arş. Gör. Rümeyza Taşkın*'a teşekkür etmek ediyorum. Bu çalışmayı kaleme aldığım süre zarfında gösterdikleri her türlü destekten ötürü her birine ayrı ayrı şükranlarımı sunmaktan bahtiyarlık duyuyorum. Bu isimlerin yanı sıra yetişmemde büyük emeği olan, akademik yolculuğumda beni her zaman destekleyen ve düşünce ufukumun genişlemesine katkıda bulunan *bütün hocalarımı* da burada minnetle anmalıyım. Son olarak maddi ve manevi destekleriyle duygusal ve zihinsel anlamda güçlü kalma vesile oldukları için *aileme ve yakın dostlarıma* da teşekkürü bir borç bilirim.

Emine BATTAL
Rize, 2023